

Návrh

ZÁKON

ze dne,

kterým se mění zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 83/2003 Sb., zákona č. 179/2003 Sb. a zákona č. 293/2004 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 83/2003 Sb., zákona č. 179/2003 Sb. a zákona č. 293/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 8 odstavec 1 zní:

„(1) Předmětem podnikání akciové společnosti České dráhy je provozování železniční dopravy.“

2. V § 8 odst. 4 se slova „a provozovatele dráhy“ zrušují.

3. V § 8 se na konci odstavce 4 doplňují věty, které znějí:

„K tomuto majetku je povinna umožnit přístup ostatním oprávněným dopravcům^{8c)} za účelem uspokojování přepravních potřeb a poskytování služeb spojených s přepravou veřejnosti. Přístup podle předchozí věty umožňuje akciová společnost České dráhy způsobem, který vylučuje zvýhodnění některého z dopravců.“

Poznámka pod čarou č. 8c zní:

8c) § 34h zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů.

4. V § 10 odst. 1 se slova „okruhu provozování železniční dopravní cesty,“ zrušují.

5. V § 16 písm. b) se slova „rozpočty provozování železniční dopravní cesty a“ nahrazují slovem „rozpočet“.

6. V § 17 se odstavec 2) zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 1).

7. V § 18 odst. 1 se písmeno a) zrušuje.

Dosavadní písmena b) a c) se označují jako písmena a) a b).

8. V § 21 se vkládá nový odstavec 1, který zní: „(1) Státní organizace Správa železniční dopravní cesty provozuje železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu; to neplatí pro tu část železniční dopravní cesty, která byla přenechána do užívání jinému provozovateli železniční dopravní cesty nájemní smlouvou.“.

Dosavadní odstavce 1 až 3 se označují jako odstavce 2 až 4.

9. V § 21 odst. 3 se za slova „podle odstavce 1“ vkládají slova „a 2“.

10. V § 21 v odst. 4 se za slovo „vlastníka“ vkládají slova „a provozovatele“.

11. V § 22 se odstavce 1 až 3 včetně poznámky pod čarou č. 18 zrušují.

Dosavadní odstavce 4 a 5 se označují jako odstavce 1 a 2.

12. § 24 se zrušuje.

13. § 25 zní:

„§ 25

Provozování železniční dopravní cesty pro účely obrany státu

(1) Za stavu nebezpečí, stavu ohrožení státu, nouzového stavu¹¹⁾ nebo válečného stavu je státní organizace Správa železniční dopravní cesty povinna zabezpečovat provozování železniční dopravní cesty v souladu s potřebami obrany státu⁶⁾ a potřebami systému hospodářských opatření pro krizové stavy.¹²⁾

(2) K zajištění připravenosti státu na stav ohrožení státu a válečný stav je státní organizace Správa železniční dopravní cesty povinna zpracovat a předložit ministerstvu ke schválení návrh zabezpečení technické ochrany a obnovy železniční dopravní cesty, určené k provozování za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

(3) Ministerstvo po projednání s Ministerstvem obrany

a) schvaluje trasy železniční dopravní cesty, které mohou mít důležitý význam pro plnění úkolů obrany státu (určená železniční síť) a způsob zajištění její technické ochrany a obnovy,

b) stanoví seznam pracovních činností nezbytných k plnění úkolů obrany státu při zabezpečování provozu, technické ochrany a obnovy na určené železniční síti.“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. S majetkem souvisejícím s provozováním železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu, který nabude stát od akciové společnosti České dráhy, hospodaří státní organizace Správa železniční dopravní cesty.
2. Do data zahájení provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu státní organizací Správa železniční dopravní cesty provozuje železniční dopravní cestu a plní povinnosti s tím spojené akciová společnost České dráhy.
3. Úřední povolení²²⁾, na jejichž základě provozuje akciová společnost České dráhy železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu zanikají dnem, který bezprostředně předchází datu, které bude úředním povolením stanoveno jako datum zahájení provozování dráhy státní organizací Správa železniční dopravní cesty.

22) § 11 a následující zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. dubna 2008.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

1. Zhodnocení platné právní úpravy

Na základě zákona č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „transformační zákon“), vznikly k 1. 1. 2003 akciová společnost České dráhy a státní organizace Správa železniční dopravní cesty jako nástupnické subjekty státní organizace České dráhy. Základním cílem transformace bylo institucionálně oddělit vykonávání funkcí vlastníka dráhy celostátní a drah regionálních od provozování těchto drah a provozování drážní dopravy na nich. Tak bylo sledováno vytvoření podmínek pro rozvoj dopravního systému fungujícího s uplatněním tržních mechanismů. Do 31. 12. 2002 byly všechny tyto funkce (činnosti) integrovány ve státní organizaci České dráhy.

Akciová společnost České dráhy (dále jen ČD, a. s.) byla vystavěna na základě transformačního zákona jako obchodní společnost samostatně podnikající na dopravním trhu České republiky a Evropy. Její předmět podnikání zahrnuje tři základní činnosti:

- (1) provozování osobní železniční dopravy
- (2) provozování nákladní železniční dopravy
- (3) provozování železniční dráhy celostátní a drah regionálních ve vlastnictví státu.

Státní organizace Správa železniční dopravní cesty (dále jen „SŽDC, s. o.“) je pak na základě transformačního zákona subjektem, který hospodaří se železniční infrastrukturou (dráha celostátní a dráhy regionální) ve vlastnictví státu a vykonává vlastním jménem práva a povinnosti vlastníka dráhy upravené zákonem č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dráhách“).

Z uvedeného předmětu podnikání vyplývá, že ČD, a. s. jsou dominantním dopravcem na českém trhu jak osobní, tak i nákladní železniční dopravy a současně přitom plní funkci provozovatele dráhy u drah celostátních a regionálních ve vlastnictví státu.

SŽDC, s. o., jako subjekt vykonávající funkci vlastníka dráhy celostátní a drah regionálních ve vlastnictví státu, je nositelem odpovědnosti za zajištění provozování těchto drah. Při současném uspořádání stanoveném transformačním zákonem však nemá kapacity (personální, majetkové, technologické atd.) nezbytné k tomu, aby se sama stala provozovatelem dráhy a činnosti při provozování dráhy vykonávala vlastními silami. Provozování jí spravovaných železničních drah tak musí smluvně zajišťovat u externího subjektu. Děje se tak smlouvou o zajištění provozování dopravní cesty, kterou uzavírá podle § 24 transformačního zákona SŽDC, s. o. s ČD, a. s.

ČD, a. s. tak integruje ve svém předmětu podnikání funkci největšího tuzemského provozovatele nákladní i osobní železniční dopravy s výkonem funkce provozovatele železničních drah. ČD, a. s. má tak oproti jiným dopravcům výsadní postavení. Při takto integrovaném modelu společnosti se i přes veškerou vnitroorganizační autonomii a funkční nezávislost jednotlivých okruhů činnosti nelze vyhnout obavám, že společnost, která jako provozovatel dráhy získává často citlivé obchodní údaje od ostatních dopravců, využije těchto znalostí pro posílení svého vlastního postavení na trhu jako dopravce. Takovýto stav

nepřispívá ke snahám o posilování prvků rovného a nediskriminačního přístupu ke všem dopravcům, vytváření transparentního prostředí v sektoru drah a drážní dopravy a vyvolává negativní reakce i v zahraničí.

2. Navrhované řešení

Ze všech uvedených důvodů je nezbytné provést změnu v osobě provozovatele železniční dráhy celostátní a drah regionálních ve vlastnictví státu. Jde o to převést **na SŽDC, s. o. funkci provozovatele dráhy, která ze zákona dosud ve stanoveném rozsahu (dráhy celostátní a regionální ve vlastnictví státu) náleží ČD, a. s.**

SŽDC, s. o. se stane namísto ČD, a. s. subjektem, se kterým vstupují ve smluvní vztahy dopravci při provozování drážní dopravy na železničních dráhách a uzavírají s ním smlouvu o přístupu na dopravní cestu. Tak bude zajištěn rovný přístup dopravců k dopravní cestě.

SŽDC, s. o. bude namísto ČD, a. s. vlastními silami zajišťovat provozuschopnost železniční dráhy celostátní a drah regionálních, organizovat drážní dopravu na těchto dráhách – zajišťovat tvorbu jízdního řádu a zajišťovat činnost hasičské záchranné služby, tedy samostatně vykonávat některé činnosti tvořící obsah provozování dráhy. Za tím účelem budou na SŽDC, s. o. převedeny příslušné materiální, technologické a personální kapacity ČD, a. s. Výkon zbylých činností, které jsou obsahem provozování dráhy (obsluha dráhy a organizování drážní dopravy v mimořádných situacích), včetně příslušných kapacit, bude ponechán nadále u ČD, a. s., které budou tyto činnosti vykonávat dodavatelsky pro SŽDC, s. o. jako provozovatele dráhy.

Samotný převod materiálních, technologických a personálních kapacit ČD, a. s. není nutno řešit přímo zákonem. K tomuto převodu dojde mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o. na základě soukromoprávní úpravy v obchodním zákoníku. Samotný převod je připraven v několika krocích tak, aby byly minimalizovány výdaje na jeho realizaci. Přejedání pracovních vztahů a nezbytného souvisejícího majetku bude proveden k datu účinnosti zákona a předpokládá se, že další část majetku bude převedena z akciové společnosti na stát ve formě úplaty za snížení základního kapitálu ČD, a. s.

Navrhovaným řešením dojde k institucionálnímu oddělení provozovatele dráhy celostátní a drah regionálních ve vlastnictví státu od dopravce na těchto dráhách. Tím bude učiněn další krok k dotvoření otevřeného podnikatelského prostředí v oblasti drah a drážní dopravy, garantujícího rovný nediskriminační přístup všech dopravců k železniční dráze celostátní a dráhám regionálním, jehož budování započalo již změnami v polovině devadesátých let minulého století. Zejména pokud bude SŽDC, s. o. vlastními silami zajišťovat tvorbu jízdního řádu, bude vyloučena možnost negativního důsledku dnešního uspořádání, kdy by největší dopravce mohl být v důsledku pozice provozovatele dráhy v předstihu seznámen s aktivitami a požadavky konkurenčních dopravců.

Navržená právní úprava neovlivňuje nepříznivě rozvoj podnikatelského prostředí, naopak přináší větší transparentnost prostředí v oblasti drah a drážní dopravy a přispěje k vytvoření rovných a nediskriminačních podmínek přístupu všech oprávněných subjektů na dopravní cestu železničních drah. Navržená právní úprava se nijakým způsobem nedotýká problematiky životního prostředí a nepřináší negativní sociální dopady.

3. Dopad návrhu na státní rozpočet

Převod funkce provozovatele dráhy si vyžádá jednorázové výdaje v předpokládané výši cca 400 mil. Kč související s vlastní realizací převodu. Jedná se o výdaje na částečné pokrytí kupní ceny za prodej části podniku mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o. ve výši 300 mil. Kč a dále jednorázové výdaje ve výši cca 100 mil. Kč na činnosti související s prodejem části podniku (geometrické oddělovací plány, vklady do katastru nemovitostí, znalecké posudky, právní služby, audity, poradenské služby, dokoupení chybějícího majetku v oblasti informačních technologií). Další nutné výdaje budou na úhradu nájemného za majetek, který bude převeden na SŽDC, s. o. v rámci snížení základního kapitálu ČD, a. s. (pronájem majetku v době po realizaci prodeje části podniku do doby realizace celého převodu).

Zdroje na pokrytí těchto výdajů zajistí zúčastněné subjekty tj. Ministerstvo dopravy, ČD, a. s. a SŽDC, s. o. ze svých rozpočtů.

Navrhovaná právní úprava nezvýší výdaje státního rozpočtu v následujících letech. To zejména proto, že ze strany SŽDC s.o. nebudou už probíhat platby poskytované ČD a.s. za zajištění provozu železniční dopravní cesty. Rovněž nedojde ke zvýšení výdajů ostatních veřejných rozpočtů.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhované právní řešení bylo zpracováno tak, aby byl zajištěn jeho soulad s ústavním pořádkem, vč. nálezu Ústavního soudu č. 083/2003 ze dne 19. února 2003 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava neovlivní závazky České republiky, plynoucí z mezinárodních vztahů. Navrhuje se, aby v mezinárodních organizacích, ve kterých působí tzv. „manažeři infrastruktury“ nadále působili zástupci SŽDC s. o. V současné době již SŽDC, s. o. je členem Mezinárodní organizace železnic Evropské unie (CER) a je žádoucí, aby pro řešení otázek infrastruktury dráhy získala i členství v Mezinárodní železniční unii (UIC) a po převzetí tvorby mezinárodních jízdních řádů se stala členem RailNet Europe (společná organizace evropských železničních manažerů formující obchod na Evropské železniční infrastruktuře).

Zvláštní část

K Čl. I

K bodu 1

Jedná se o klíčovou změnu, která spočívá ve vypuštění dosavadního ustanovení odst. 1, písm. b). Podle tohoto ustanovení je dosud předmětem podnikání ČD, a. s. i provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu. Pojem „železniční dopravní cesta“ je definován v § 2 písm. a) zákona, jeho definice zůstává novelou nezměněna. Vždy musí jít (kromě ostatních definičních znaků) o celostátní a regionální dráhy. Z předmětu podnikání ČD, a. s. je tedy v zásadě vypouštěno provozování drah celostátních a regionálních. ČD, a. s. nebude již tyto dráhy provozovat, jejich provozovatelem se stane SŽDC s. o.

Zákonem stanovený předmět podnikání ČD, a. s. se tedy zužuje tak, že předmětem jejího podnikání ze zákona bude nadále jen provozování železniční dopravy. ČD, a. s. bude ovšem i nadále oprávněna podnikat a vykonávat jiné činnosti tak, jak jí to umožňuje ustanovení § 8, odst. 3.

K bodu 2 a 3

ČD, a. s. nebude nadále provozovatelem železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu. Zvláštní ustanovení (§ 8 odst. 4) je pak, pokud jde o plnění povinnosti provozovatele dráhy, nadbytečné. ČD, a. s. už nebude plnit povinnosti provozovatele k železniční dopravní cestě ve smyslu § 2 písm. a), tj. k celostátním dráhám a k regionálním dráhám ve vlastnictví státu. ČD, a. s. nebude ani provozovatelem součástí této cesty. ČD, a. s. ovšem zůstane provozovatelem dráhy u vleček v dosavadním rozsahu. Ustanovení § 2 písm. a) nezahrnuje vlečky pod „železniční dopravní cestu“. Tato funkce není převáděna, u vleček bude ČD, a. s. plnit povinnosti provozovatele i nadále, a to na základě zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách a na základě zvláštních úředních povolení k tomu vydaných.

Z hlediska realizace zamýšleného záměru může zůstat naopak zachována ta část ustanovení, která ukládá ČD, a. s. plnit povinnosti vlastníka dráhy k majetku, který zůstane ve vlastnictví ČD, a. s. a je součástí majetku železniční dopravní cesty. Půjde o majetek, který nebude převeden z ČD, a. s. na SŽDC, s. o. (např. osobní nádraží).

ČD, a. s. tedy přestane plnit funkci provozovatele dráhy, ovšem v jejím vlastnictví zůstanou některé budovy a zařízení, které slouží zejména pro uspokojování přepravních potřeb a poskytování služeb veřejnosti. Jde především o železniční stanice a služby v nich poskytované. Nově vkládaná část ustanovení (věta druhá a třetí) má zajistit, aby ČD, a. s. poskytla ostatním dopravcům nediskriminační přístup k těmto budovám a zařízením.

K bodu 4

ČD, a. s. nebude nadále povinna vést oddělené vnitropodnikové účtování nákladů, tržeb a výnosů odděleně ve zvláštním okruhu provozování železniční dopravní cesty, neboť nebude již provozovat železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu (§ 2 písm. a) a předmět takto odděleného účtování tedy odpadá. Ovšem nedotčena zůstane povinnost ČD, a. s. vést oddělené vnitropodnikové účtování, a to podle ustanovení § 10, odst. 3. To znamená, že již nebude stanovena povinnost účtovat ve zvláštním „okruhu“, avšak pokud bude ČD, a. s. vykonávat obsluhu železniční dopravní cesty pro SŽDC, s. o. povede o takové činnosti oddělené vnitropodnikové účetnictví dle § 10, odst. 3. Nedotčena zůstane povinnost ČD, a. s. účtovat odděleně v ostatních okruzích (osobní doprava a nákladní doprava).

K bodu 5

V souladu s převodem provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu na SŽDC, s. o. se vypouští působnost dozorčí rady ČD, a. s. schvalovat rozpočet pro provozování železniční dopravní cesty.

K bodu 6

Povinnost ke zpracování návrhu zabezpečení technické ochrany a obnovy železniční dopravní cesty, určené k provozování za stavu ohrožení státu a válečného stavu dále nebude stanovena pro ČD, a. s. Novým ustanovením § 25 odst. 2 se tato povinnost přenáší na SŽDC, s. o. spolu s převodem funkce provozovatele železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu.

K bodu 7

V souladu s převodem provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu na SŽDC, s. o. se vypouští působnost MD ve vztahu k ČD, a. s. schvalovat trasy železniční dopravní cesty, které mohou mít důležitý význam pro plnění úkolů obrany státu a způsob zajištění její technické ochrany a obnovy a nahrazuje se stejnou působností v § 25 odst. 3.

K bodu 8

Do předmětu činnosti SŽDC, s. o. se nově zahrnuje provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu, současně s tím se tato povinnost u ČD, a. s. v § 8 odst. 1 písm. a) vypouští.

Převedením funkce provozovatele na SŽDC, s. o. ze zákona by mohly být zpochybněny případy, v nichž byla již část železniční dopravní cesty přenechána do užívání jinému provozovateli. Proto se jako výjimka stanoví, že tam, kde byla část železniční dopravní cesty již přenechána do užívání jinému provozovateli, zůstává tento stav zachován, tedy provozování takto přenechané části jiným provozovatelem než ČD, a. s. se neruší. Obdobné řešení bylo přijato při vzniku ČD, a. s.

K bodu 9

Úprava vyplývá ze zařazení nového odst. 1. I nadále bude SŽDC, s. o. oprávněna podnikat a vykonávat jiné činnosti, které souvisí s jejím hospodařením a předmětem činnosti.

K bodu 10

Úprava vyplývá z převodu funkce provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu.

K bodu 11

Vypouštějí se ustanovení upravující především dosavadní finanční vztahy mezi SŽDC, s. o. a ČD, a. s. při provozování železniční dopravní cesty ČD, a. s. Tyto vztahy převodem funkce provozovatele železniční dopravní cesty zanikají. Dále proto není potřebná ani úprava způsobu financování na straně SŽDC, s. o.

K bodu 12

Vypouští se ustanovení upravující smlouvu o způsobu zajištění provozování železniční dopravní cesty a poskytování informací mezi ČD a. s. a SŽDC, s. o. o provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu. Po převodu této činnosti na SŽDC, s. o. jsou ustanovení o smlouvě nadbytečná. Pokud jde o ustanovení o poskytování informací mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o., neshledává se důvod proto, aby poskytování informací mezi těmito subjekty bylo nutno upravovat i po převodu funkce provozovatele zákonem.

K bodu 13

Dosavadní ustanovení § 25 upravovalo vztahy vzniklé mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o. při smluvním provozování železniční dopravní cesty, které zajišťovala ČD, a. s. Ustanovení ukládající ČD, a. s. povinnosti umožnit kontrolu, již nebudou po převodu funkce provozovatele železniční dopravní cesty na SŽDC, s. o. potřebná. Stejně je nadbytečné ustanovení dosavadního odst. 2) o pravomoci generálního ředitele SŽDC, s. o.

V novém znění § 25 jde o nahrazení povinností, jejichž nositelem byla dosud ČD, a. s. povinnostmi SŽDC, s. o. a o nahrazení působnosti ministerstva dopravy a ministerstva obrany vykonávané dosud ve vztahu k ČD, a. s. působností vůči SŽDC, s. o. Z hlediska systematiky zákona je nutno toto ustanovení zařadit do Hlavy II, SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY a využívá se k tomu § 25, jehož dosavadní znění se celé zrušuje.

K Čl. II

Ustanovením pod bodem 1 se určuje SŽDC, s. o. jako subjekt, který má právo hospodařit s majetkem, který nabude stát od ČD, a. s. při převodu funkce provozovatele železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu.

Navrhované přechodné ustanovení pod bodem 2 sleduje, aby bylo zajištěno provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu, i pokud by z jakéhokoli důvodu (zejména neudělení úředního povolení) nezačala toto provozování SŽDC, s. o.

Dále se navrhuje stanovit zánik úředních povolení ČD, a. s. ČD, a. s. má k provozování železniční dopravní cesty ve veřejném zájmu několik úředních povolení pro dráhu celostátní a dráhy regionální. Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách (§ 18) nezná jiný, jednoznačně nezpochybnitelný a využitelný způsob zániku těchto úředních povolení. Zánik povolení ČD, a. s. se navrhuje vázat na vznik povolení SŽDC, s. o.

K Čl. III

Navrhuje se nabytí účinnosti dnem 1. 4. 2008. K datu účinnosti dojde k prodeji části podniku mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o. Tím dojde i k přechodu pracovněprávních vztahů dosavadních zaměstnanců ČD, a. s. na SŽDC, s. o. Od data účinnosti bude SŽDC, s. o. schopna plnit funkci provozovatele dráhy. Převod veškerého potřebného majetku bude mezi ČD, a. s. a SŽDC, s. o. uskutečněn následně.